

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу **Кіцелюк Уляни Михайлівни**

«Оцінювання нестабільності соціально-економічного розвитку регіонів»,

що подана на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дослідження

Наявність очевидних диспропорцій в соціально-економічному та екологічному розвитку регіонів України не завжди сприяє досягненню цілей сталого розвитку, економічної, соціальної та екологічної його складових.

На даному етапі розвитку регіонів України та їх територіальних систем особливо актуальними стають міждисциплінарні дослідження, спрямовані на формування дієвих механізмів управління соціально-економічним розвитком в умовах нестабільного середовища та системних трансформацій. Для формування таких механізмів необхідною є розробка інструментарію проведення оцінювання та аналізу рівня соціально-економічного розвитку регіонів, його нерівномірності та диспропорційності з урахуванням просторових диференціації, а також аналіз системи взаємозв'язків між показниками соціально-економічного розвитку та показниками, котрі характеризують ефективність використання ресурсної бази регіону.

З урахуванням таких міркувань, дисертаційну роботу Кіцелюк У.М., метою якої є розроблення теоретико-методичного забезпечення та практичного інструментарію оцінювання нестабільності соціально-економічного розвитку регіонів та моделювання просторових аспектів соціально-економічного зростання регіонів України можна визнати актуальною, а її результати – такими, що заслуговують на увагу і подальше використання в практичній та науково-дослідній роботі.

Для досягнення поставленої мети в дисертації були поставлені та вирішені

наступні завдання:

дослідити теоретичні положення стабільності та нестабільності динаміки економічного розвитку в контексті теорії еволюції систем та теорії економічного зростання;

визначити динамічні фактори економічного зростання та розвитку регіонів;

дослідити політику регіонального розвитку в умовах стабільної та нестабільної динаміки;

дослідити тенденції соціально-економічного розвитку регіонів в умовах нестабільного середовища;

провести аналіз взаємозв'язку між регіональними економічними системами та національною економікою;

провести оцінювання територіалізації політики розвитку регіонів та їх диференціація в умовах нестабільності;

узагальнити інструментарій оцінювання просторових аспектів соціально-економічного зростання регіонів;

розробити моделі територіального оптимуму економічного зростання регіонів;

запропонувати систему підтримки прийняття рішень щодо впливу територіального капіталу на моделі економічного розвитку регіонів.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України. В рамках виконання тем: «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083) (автором запропоновано методологію оцінювання просторових аспектів соціально-економічного зростання регіонів); «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення виробничо господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875), в рамках якої автором розроблено моделі територіального оптимуму економічного зростання регіонів, а також проведено аналіз впливу територіального капіталу на моделі економічного розвитку регіонів.

2. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Основні положення, висновки та пропозиції, наведені в дисертації є відповідним чином обґрунтованими. До такого висновку можна дійти з урахуванням наступного:

1. рекомендації щодо практичного застосування основних положень дисертації розроблено з урахуванням існуючого на даний час інституційного середовища та правового поля;

2. інформаційною базою дослідження є статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерства охорони здоров'я України, матеріали періодичних видань та засобів масової інформації, ресурси мережі Інтернет, результати досліджень автора;

3. результати дослідження, які виносяться на захист, було отримано завдяки своєчасному застосуванню відповідних методів, а саме:

- логічного узагальнення, аналізу та синтезу (для удосконалення категоріально-понятійного апарату дослідження, встановлення взаємозв'язку соціально-економічного розвитку регіону і політики регіонального розвитку в умовах стабільної та нестабільної динаміки, дослідження динамічних факторів економічного зростання та розвитку регіонів);

- ретроспективного підходу (для аналізу стабільності та нестабільності динаміки економічного розвитку в контексті теорії еволюції систем та теорії економічного зростання);

- структурного та структурно-функціонального аналізу (для аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів в умовах нестабільного середовища);

- економіко-статистичного аналізу (для аналізу взаємозв'язку між регіональними економічними системами та національною економікою, оцінки територіалізації політики розвитку регіонів та їх диференціація в умовах нестабільності);

- сценарного методу (для побудови сценаріїв, що описують територіальну корисність при моделюванні зміни обсягу ВВП);

- багатовимірний статистичний аналіз (для оцінки просторових аспектів соціально-економічного зростання регіонів, оцінки впливу територіального капіталу на моделі економічного розвитку регіонів).

Все це дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформовані здобувачем за результатами проведених досліджень літературних джерел, аналізу статистичних даних та модельних розрахунків мають відповідний рівень обґрунтованості.

3. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації

Серед основних результатів проведеного дослідження, які розкривають суть дисертації і містять елементи наукової новизни можна виділити наступні:

удосконалено:

концепцію територіальної згуртованості, яка враховує внесок територіальних факторів в процеси економічного зростання, включає конкретні просторові цілі в політику розвитку і підвищує ефективність політики зростання та розвитку з урахуванням територіальної перспективи повинна також містити категорію території як окремого фактора виробництва та/або визначальних чинників технологічного прогресу;

теоретичні основи дослідження сутності дефініцій «економічний розвиток» та «економічне зростання», що дозволило встановити необхідність взаємоврахування обумовленості даних понять в контексті еволюційної економічної теорії із домінантною характеристикою саме кількісних та якісних змін соціально-економічної системи в довготерміновому періоді, що дозволило сформувати компонентну структуру даних понять;

модель територіального оптимуму, яка характеризує територіальну корисність та забезпечує функціонування територіальної згуртованості, надаючи їй утилітарного характеру. При цьому територіальний оптимум досягається

шляхом максимізації продукту всіх функціональних зон регіону на очікуваному рівні територіальної корисності;

методичний підхід щодо оцінки впливу територіального капіталу на соціально-економічний розвиток регіонів як поєднання аналізу матеріальних і нематеріальних факторів, взаємозалежностей, пов'язаних з комерціалізацією та факторів децентралізації. Пропонована новація дозволить здійснювати системний моніторинг соціально-економічного становища регіонів із врахування факторів територіального капіталу в умовах децентралізації фінансових ресурсів, отримувати комплексну інформацію про показники соціально-економічного становища регіонів та розробляти пропозиції до стратегічних регіональних програм розвитку, спрямованих на усунення негативних тенденцій та явищ в соціально-економічному розвитку регіонів.

дістали подальшого розвитку:

інструментарій оцінки впливу територіального капіталу, який формує унікальність кожного регіону з точки зору просторової структури та потенціалу соціально-економічних факторів, що стимулюють його розвиток, адаптуючи оцінку джерел територіального капіталу на моделі економічного розвитку регіонів визначено проблематику оцінки людського капіталу;

напрями державного регулювання, спрямованого на досягнення очікуваної територіальної корисності та підвищення соціально-економічного рівня розвитку регіонів в аспекті зміцнення поліцентричної структури поселень в регіоні.

4. Повнота викладення у відкритому друці наукових положень дисертації.

Основні положення дисертації опубліковано в 8 наукових праць, зокрема: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданнях іноземних держав та 1 публікація за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,33 ум. друк. арк., особисто здобувачу належить 4,22 ум. друк. арк.

Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають вимогам, що стосуються основного змісту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам щодо її змісту та оформлення

Матеріали, наведені в дисертації Кіцелюк У.М., викладені структуровано та в логічній послідовності. В дисертації розкрито усі положення та результати, що характеризують наукову новизну та виносяться автором на захист.

Подана на розгляд дисертація Кіцелюк У.М. містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел із 248 найменувань і 12 додатків на 13 сторінках.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, викладених на 198 сторінках друкованого тексту. Матеріали дисертації містять 12 таблиць, 25 рисунків, з яких 2 рисунки на 2 повних сторінках та 2 таблиці на 2 повних сторінках.

Робота написана з дотриманням наукового стилю викладання матеріалу.

Виклад тексту дисертації є добре структурованим, можна від слідкувати логічні взаємозв'язки між окремими розділами та параграфами роботи. Стиль викладу матеріалів досліджень дозволив автору розкрити суть проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, а також зробити науково-обґрунтовані висновки та сформулювати пропозиції.

За змістом, структурою та оформленням робота відповідає вимогам МОН України до дисертацій доктора філософії. В роботі сформульовано мету, об'єкт та предмет дослідження. Для досягнення поставленої мети здобувачем сформульовано і вирішено низку задач. Запропоновані варіанти вирішення задач, які передбачають обробку великих масивів статистичної інформації дозволяють робити висновки про високий фаховий рівень автора роботи.

Дисертація викладена та оформлена з дотриманням вимог, що висуваються до дисертацій доктора філософії.

Порушень академічної доброчесності не виявлено

6. Практичне значення результатів роботи

Практична цінність отриманих результатів полягає у розробленні науково-прикладних положень щодо оцінювання та прогнозування нестабільності соціально-економічного розвитку регіонів. Отримані результати апробовані в практиці управління на державному, регіональному та місцевому рівнях, зокрема використані в роботі Івано-Франківської обласної державної адміністрації при розробці проектів Програми соціально-економічного і культурного розвитку області, зокрема, пропозиції щодо оцінки впливу територіального капіталу на соціально-економічний розвиток регіонів, що має відповідне документальне підтвердження.

Практичні рекомендації становлять методичну основу для розробки стратегій регіонального соціально-економічного розвитку, оцінювання та прогнозування ефективності використання регіональних ресурсів, а також пошуку нових схем взаємодії регіональних систем. До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать:

- запропонована схема проведення аналізу взаємозв'язку між регіональними економічними системами та національною економікою;
- проведене оцінювання територіалізації політики розвитку регіонів та їх диференціація в умовах нестабільності.

Результати наукових досліджень були використані в роботі Івано-Франківської обласної державної адміністрації при розробці проектів Програми соціально-економічного і культурного розвитку області.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Не применшуючи ваги і беззаперечної значимості отриманих позитивних результатів, треба відмітити наступні зауваження та дискусійні положення дисертації:

1. в своїй роботі автор неодноразово, і, зокрема, на с.29 використовує термін «нова парадигма місцевого економічного розвитку». Доцільно конкретизувати,

що саме автор розуміє під «новою парадигмою місцевого економічного розвитку» в контекстів еволюції відповідних парадигм;

2. дискусійною і суперечливою є теза про необхідність обґрунтування «формування незалежних економічних систем на рівні територіальних громад» (с. 29). Виникає слушне запитання: що автор розуміє під «незалежною економічною системою» і наскільки доцільно і реалістично формувати незалежні економічні системи на рівні територіальних громад. Чи є можливим існування незалежних економічних систем в сучасному світі?

3. проведений аналіз матеріалу п. 1.2 «Динамічні фактори економічного зростання та розвитку регіонів» дозволяє зробити вичерпні висновки про вплив інновацій на регіональний економічний розвиток як в Україні, так і в провідних країнах світу, що, беззаперечно, є позитивним результатом. В той же час, здобувач не наводить переліку основних динамічних факторів, котрі сприяють економічному зростанню та розвитку регіонів. Крім того, варто було б деталізувати динамічні та статичні фактори;

4. чітка ідентифікація понять «стабільна динаміка» та «нестабільна динаміка» з визначенням відповідних показників та періодів часу, коли досліджувані економічні системи демонстрували відповідні значення показників значно підвищили б теоретичну та практичну цінність отриманих результатів дослідження;

5. на с. 119-120 дисертації автор пропонує аналізувати динаміку ВВП України за період 2012 – 2016 років за допомогою показників номінального ВВП та реального ВВП (в цінах попереднього року). Для отримання об'єктивної картини динаміки показника слід аналізувати реальний ВВП в цінах базового року, а не попереднього;

6. виклад матеріалу п. 3.1 доцільно доповнити переліком показників які автор рекомендує використовувати в процесі оцінювання просторових аспектів економічного зростання регіонів.

Загальний висновок

Дисертація Кінцелюк У.М. на тему «Оцінювання нестабільності соціально-економічного розвитку регіонів» відповідає вимогам пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.Долішнього НАН України»

І. З. Сторонянська

Інститут економіки та соціальних досліджень
університет ім. Баши

13

11

030218/127
20